

raspoložati sa državnim novcem, a niti ga mogu doznati.

Stapinski o krizi u Austriji. U razgovoru s jednim novinarom izjavio je zast. Stapinski, da se njemu radi samo o djelotvornosti zastupničke kuće. To zahtjeva i pučanstvo Galičije. Prema „slavenskom parlamentarnom udruženju“ nismo nikako vezani; mi ne čemo da budemo ni sa Niemcima vezani, ali sporazum između nas i Niemaca nije izključen, što više, poželjan je. Za vrijeme proračunske diskusije hoćemo da se provede rekonstrukcija kabineta, kod koje sasvim iz kombinacije izpada njemački zemaljski ministar Schreiner, Slovenci pak moraju dobiti jedan portfelj. Ali sve su to sitnice. Krizu smatram riješenom a parlament djelotvorim. To je uspjeh i dra. Glombinskoga i moj.

Jugoslavenski ministar. Obnovom se pitanju u zadnje doba mnogo govori i rek bi, da vlada ne bi bila protivna dati ga. Cilji ovaj posao mi pratio sa skepsom i nepovjerenjem, jer se bojimo da ne bi i to postalo kao onaj neki „ministar protiv Hrvatskoj“. U svakom slučaju ta bi koncesija sa strane vlade bila samo zato, da nas obveže i eventualno... sveže. Sva ova mazanja i mičenja imaju za svrhu, da nam u ručičastim bojama prikažu Majčicu i da učine te zaboravimo na druge naše zahtjeve životne važnosti.

Smaknuća u Crnojgори. Javljaju sa Cetinja Crnogorski poručnik Gjinović i četiri njegova druga osuđeni su od ratnog suda na smrt. Osuda je bila jučer izvršena. Dvoica su bila usriješena u Nikšiću, troica u Kolašinu. Gjinović i njegovi ortaci bijahu okrivljeni, da su namjeravali potaknuti oružanu pobunu plemena Vasojevića. Ova je po nekima, imala svrhu da pogubi ministre i da na njihovo mjesto postavi prijašnje članove kabineta; po drugima — a ova je viest bila dementovana na Cetinju — urota je bila naprevala protiv kneza Nikole; kneza da se namjeravalo baciti i princa Danila proglasiti knezom. Urota bila je otkrivena radi preneljenja poručnika Gjinovića u septembru. Javljaju iz Beograd. Vest o osudi izrečenoj od ratnog suda u Kolašinu, učinila je u Beogradu ogromn utisak, i to tim više, što javno mnijenje treba da se iz političkih razloga uzdrži. Službeni listovi, koji su za afere o Cetinskim bombama najoštrije kritikovali Tomanićev režim, danas su se ograničili na to da Kolašinski osudu spomenu bez ikakva komentara. Naprotiv „Politika“, koja je prošle godine najviše preporučivala politički sporazum sa Crnogorom, piše, da je ona osuda jedna sramota za Crnogoru, koja bez sumnje neće ostati neosvećena.

Crnogorski zajam. Upravitelj ministarstva financija, dr. Jovanović, zaputio se u London, da sklopi novi zajam od šest milijuna kruna. Zajam se imade upotrijeti za gospodarske investicije.

Akcija gospod. vieća o pravljenuju ulja.

Gospodarsko vieće upriječilo finih maslinovih ulja, te je u tu svrhu već otvorilo najtečaj za deset nagrada u ukupnom iznosu od 1930 K.

Nek nam se ne zamjeri ako rečemo, da nam se ove kušnje danas čine suviše. Traži se za postignuće nagrade, da svaki najtečaj bude imao ne manju količinu od 20 hekt. finog ulja. Kako danas stoji stvari kod nas, posve je malo posjednika, koji imaju baš finog ulja 20 hekt. Ako i ima po koji, taj je samo po sebi gazda, to ga sigurno neće pomoći, kao što ni potaknuti na dalnji rad nagrada od 40 kao ni ona od 400 K. Znamo da će nam se reći, da gospodarsko vieće s ovim kušnjama ne pravi novotarije, već da samo prosuđuje onaj rad, koji je do sada vodila vlada. Na mi mislimo da u ovo

1930 K, a i ono što će se uz ovu potrošiti za ovakove kušnje, bilo bolje uloženo u koju drugu svrhu, kao n. p. zauzimanje nagrade za uzorne maslinjake, naučno putovanje okretnih mlađica bolje stojećih težaka u svrhe maslinarstva, uljarstva itd.

Posve je dobra namisao gospodarskog vieća o podignuću skladišta za fina ulja, a Bože daj da urodi plodom. Svakako u nama budujući bojazan, da li će zbilja gospodarsko vieće moći odgovoriti zadaći, koju je sebi namienilo.

Svi znamo da u našoj zemlji malo je maslinjaka na okupu, koji bi bili vlastitost jednog samog posjednika. Ako takovih ima, ti su većim dielom dati na kmetiju i kao što je naravno, njih kmet bira kada ga je volja i kako ga je volja. Od ovakovih maslina teško je, a možemo reći sasvim je nemoguće dobiti fino ulje u pravom smislu rieči. S druge opt strane mi znamo, da za pravljenje finog ulja hoće se osobita čistoća ne samo strojeva, da li posvemašnjog posudja. Koliko je takovih tvornica kod nas? Mislimo sasvim malo. Bili će i onih, te su podignute podporom namjestništva, ali i u ovim se ne pravi izključivo fino ulje, jer je više puta i kroz njihove torbe prošla vrela voda, a gdje vrela voda ulazi, tamo ne ima finog ulja.

Akcija namijenjena sa strane gospodarskog vieća biti će samo uspješna tada, ako nastojimo podignuti što moguće više uljarskih zadruga, a uz svaku zadrugu da bude obostojala i mala zadruga uljarnica ili ti sama tvornica za pravljenje finih ulja. S ovim naravno ne smije se ići tako daleko, kao da bi se hotilo najvestiti rat jur obstojećim starim tvornicama, jer ako bismo to uzeli sebi za zadaću, posao bi nam postao sasva bezuspješan. Svi znamo da iz svih maslina ne možemo dobiti fino ulje, a to sa više razloga. A keď ovo znamo, tad znajmo se ovim okoristiti, te priredimo fino ulje baš iz onih maslina, od kojih smo stalni uspjehu t. j. od maslina, koje nisu ni prezele, ni prezele, koje nisu ni ranjene ni smećene. Ostale ostavimo svakom svoje, nek se havi s njima na svoj račun kako mu Bog da. S ovog razloga zlo se radi, kad se pri ustanovljenju jedne zadruge uljarske traži, da se na neki način svi stari strojevi unište ili da se procijene i da postanu svojina zadruge. Ovakav postupak je po samoj zadruzi poguban. Prije svega mi, koji poznamo ćud našega naroda znamo, da on hoće da radi pod svoj račun i na svj način, te stoga ako mi od naših starih tvorničara tražimo, da nama ustupje svoje strojeve da ih drže zatvorene, nećemo to nikada postići, a opt št će nama njihovi stari strojevi. Sam gospodin vitež Zotti na strani 101. svoje nacrt-osnove veći, da je nemoguća produkcija finih stolnih ulja na veliko za dugo čuvanje, a to sa više razloga.

Pravljenje dobrih stolnih ulja može sliediti i bez osobitih strojeva, a ovo je veoma prosto. Brati masline, kad su postigle stupanj zrelosti, strogo postupati po njihovu razlučivanju, tako da se odiele gnjile, pokvarene, osušale i prekomjerno zrele masline od dobrih, zrelih i savršenih; čistiti ili mljeti masline po mogućnosti sveže, biva istom pobrane, ali svakako ne upaljene; tještiti ih hladnom vodom; držati najveću čistoću u svemu. Gosp. Zotti nam kaže, da su ovo strožene točke, kojih se moramo držati, ako želimo dobiti fino stolno ulje. Polazeć sa ovog stanovišta, mi mislimo, da bi se više praktična cilja postiglo, kad bi mjesto današnjih kušnja ulja, koje izgledaju više kao kakove malene izložbe, upriječilo skromne redovite kušnje ulja u onim mjestima u kojima uljarstvo može da igra važnu ulogu, nezaboravljivi ni naše otoke. Mnogo bi podpomoglo, kad bi se pri ovome dielle i male nagrade. Ovim načinom malo po malo privukli bi i male naše posjednike maslina na što racionalniji postupak

ss. Kuzme i Damjana u Tkonu, Nego buduci u nedostatnog mjesta za sviju, neki podjoše sa bjeguncim u Šibenik. Šibenčani im sagradiše mali samostan na poluostrvu sv. Nikole, u ulazku šibenskog zaljeva i dopitaše mu nadarje. I u Šibeniku imali su benediktinci malašno zaklonište uz crkvu sv. Krševana danas poznata pod imenom sv. Ante opala tik starih gradskih mirina, a ta crkvice i zaklonište sagradi i obdari plemenita biogradsko porodica Radetića, koja uz druge plemiće bila je ovamo pribjegli i nastanila se, kako nam posvjedočavaju kasnije sačuvane izprave.

Koludricam sv. Tome mletčani razoriše i zapališe crkvu i samostan, a one pobješkoje u Zadar, gdje im zadani ustupije crkvu i samostan sv. Dimitrije. Biskup sa kanonicim pobješkoje u Skradin i tu se nastaniše ponoviši tako skradinski biskupsku stolicu koja od god. 887. nije imala svoga pastira, dok dobar dio biogradske biskupije pridje pod duhovnu vlast zaderskoga biskupa.

Iz kasnijih događaja daje se ustanoviti,

i ovo bi bilo poticalo na dalnji rad i najbolja priprema i podloga budućem osnuću uljarnice i uljarske zadruge. Ako mi budemo očekivali, da nam narod odmah i listom celo jedno mjesto pristane i uhvati za jedan štap oko osnuća racionalne tvornice ulja i uljarske zadruge, mi ćemo kasno k našem čljui, jer će nam ovdje ondje osvanuti „tvornica profita“, koja će u ovom ili onom pravcu smetati nam posao.

Da pako nama mora ležati na srcu napredak našeg uljarstva, budi nam dokazom i to, što mi trošimo na hiljade i hiljade kruna godišnjih za nabavu ulja za ribarstvo iz vana. Mi nismo mnijenja, da naše ulje u ovu svrhu ne može se upotrijeti. Ne kako je danas, ali smo više nego stalni, da kad bi se ozbiljno prihvatilo posla, da bi mi mogli naše ulje dojerati od tog stepena, da nam nebi bila potreba tražiti za skupe novce van ono, što u kući imamo.

Mi stoga pozdravljamo veseljem i novo poduzete našeg gospodarskog vieća za što bolje usavršenje našeg uljarstva, preporučujući, da ga se u ovoj akciji podupre, jer od toga nam je obća korist, za kojom moramo svi težiti.

Depisi.

IV.
Spjeljet, 5. prosinca 1909.

Što ga brani, kad ga ne obrani. Predbaciva nam se u i grieh upisuje sa strane Flachsmanova štinička, da napadamo i da koješta tvrdimo, a da ne dokazujemo, da smo pogriješili adresu, jer da ne kucamo na prava vrata, te da bismo morali podastri dočijoj predpostavljenoj vlasti sve tegobe i tužbe. Bogu hvala ne živimo ni u Parizu ni u Beču, nego u malenome Spjeljetu, gdje svak znađe, što se danomice događja. Samo rek bi, da Antonije spava, da ništa niti vidi, niti čuje; upregnu se pod Flachsmanova kola, lomi koplja na njegovu obranu te nam još ironički, dapače sarkastički predbaciva, da se tužimo bez potrebe, da napadamo iz prkosu, da sve ideje u redu, inače da bi se tužbe izniele pred stariju vlast. Samo okorjelo srce može to kazati, samo glupost može misliti, da će tako zaslijepti javnost. Nisu li Antonije, učitelji trgovačke škole predali političkoj vlasti i baš povjereniku Simoniću, koji je tada upravljao poglavarstvom, svoj memorandum od preko dvadeset stranica, u kojem su bile iznesene i opisane sve nepravde i sva povjerenja, koja trpe učitelji, pak sve nezakonitosti i zlorabore, koje čini upravitelj? Nisu li narodni predstavnici u saboru optetovano izazivali upitima vladu u pogledu nereda, koji vladaju kod trgovačke škole i o nesposobnosti dočijoj ravniatelja? Nisu li „Sloboda“, „Lavoratore“, „Narodni listi“, „Hrvatska Kruna“ i „Hrvatska Rieč“ u više navrata doniele članaka i dopisa o nesnosnim odnosjima kod trgovačke škole? Nije li se jednom i na občinskoj sjednici podigla bura prosvjeda protiv upravitelju Jelčiću? Nisu daklo učitelji trgovačke škole pogriješili adresu; oni su zakucali na prava vrata, ali koja fajda kad je nebo visoko, a kralj daleko, pa ni od kud pomoći i utjehe. Jedino im je zadovoljština i utjeha bila u tome, što javno mnijenje i pokrajinska štampa osim Antonijeja „Jedinstva“ svojim mukom potvrđiše tužbe iznesene na javnost protiv upravitelju Jelčiću, te ga niti jednom rieču ne opravdaše, a još manje braniše. Moralno su učitelji dakle poneli pobjedu a tim više, što se je upravitelj Jelčić stavio pod zaštitu „Našeg Jedinstva“. Međutim je škola izgubila svaku važnost i ugled, niko za nju i ne marl. Eto i druga godiha, a gospodina nadzornika iz Beča ne vidimo; putuje pokrajinom, prolazi mimo Spjeljet za južnu Dalmaciju ali kao da je zaboravio, da je ovdje na Luču trgovačka škola. Usled ovog obćog nemara i nehajstva naša djeca krasno napreduju,

da veliki dio naroda iz poniženog Biograda i okolice mu, pobjegne u Šibenik i u bližnja mjesta one hrvatske županije (castrum Šibenice cum tota sua iupa), a s narodom pribješkoje također i njegovi duhovni pastiri.

Od gradjanstva, koliko ga je izmaklo mačevima mletačkih vojnika, pribjegne neki dio u Skradin, a veći dio u Šibenik. Šibenčani, koji su nazad malo godina, okušali mletačku okrutnost, razorenja, palježi, pljačkanja i oguljenja svoga grada, jade i nevolje svakojake prstrpljene onom prigodom — gostoljubivo primiše biogradske bjegunce, svoju jednokrnu hrvatsku braću, i dadoše im zaklonište i mjestajda se nastane van mirina na južno-istočnoj strani grada.

Iz tih povjestnih događaja daje se izvjestno dokazati, da god. 1126. Šibeniki Skradin ostadoše vjerni hrvatskomu kralju; da dužd Michieli nije se usudio navaliti na Šibenik, a to, jer se je Šibenik kroz zadnjih deset godina bio podigao iz svojih ruševina jači i opasniji neprijatelju, nego li je od prije bio.

Uvažimo li, da je crkva sv. Krševana stajala

a gradu nam se dobar glas i slava na daleko raznose. Još nam se predbaciva, da se tužimo netemeljito, da napadamo bez potrebe! Što bi dakle Antonije tražio od nas? Zar da ljubimo ruku, koja nas bije i da se klanjamo krivim bogovima? Jok, toga od nas neće Antonije doživjeti; mi jedino pravim svetcima palimo sviću a ne okrećemo se prema vjetru. Antonijev je tamjan jeftin, za nas nije. Mi ćemo biti kao rodne nam klisure tvrdi i nepomični u obrani svoje časti, svog ugleda i svojih prava, tako isto nepodmitni u žigosanju ma bilo čije nevaljanštine i nepodobštine, a to tvrdim uvjerenjem i pouzdanom nadom, da će jednom prestati robovanje i da će sunce sinuti pred svačija vrata.

Imamo opt da izpravimo jednu netačnost, koja nam se podkraća nehotice u zadnjem dopisu. Ravnatelju je Jelčiću naime bila izpuštena pod uvjetnu i uz pošturnu rieč, da se neće posvetiti učiteljevanju, ne svjedočba usposobljenja, isto svjedočba absolviranja trgovačke škole poslie nego je bio već dva puta propao na izpitu. Ipak ljudi vavoljci ili tekućina gorčina ostaje ista.

Zadar, 3. prosinca 1909.

Veksacije na našoj ribarnici. Kao potvrda onoga, što ste pisali u prošlom broju vašeg cijenjenog lista odnosno se na neredu koji vladaju na našoj ribarnici, nek je dokazom i ovaj slučaj, koji se je danas na njoj dogodio.

Jutros po običaju povjerenik občinski nad živežom je pregledao sa občinskim redarima svu ribu što je bila na našoj ribarnici. Malo kasnije došao je g. dr. Strmić u društvu svoga povjerenika, koji je prije izveo inspekciju, da u svojstvu občinskog lječnika pregleda ribu i na čudo zaplenio je jedno 300 do 400 kg. ribe, one iste ribe, koju je povjerenik pustio prodavati, jer je smrdila i naredio je, da se baci u more.

Dok je svak pohvalio postupak gosp. dr. Strmića, dotle je pokudio postupak povjerenika, koji je pustio prodavati smrdeću ribu, a koju su prije kupile mnoge služkinje, pak sijenisti, konvikt Tommaso i preparandija u Arbanasima. Ovo su dokazi, ali žalostni dokazi, koji se ničim ne daju opravdati. Nije pako ovo osamljeni slučaj. Ovo vam je danomice, a svemu je kriv povjerenik nad živežom, koji truje želudce građana ili iz neznanja ili radi lične koristi.

Držimo da će ovaj najnoviji slučaj uz tolike i tolike druge jednom podsjetiti gospodu na obćini, da na mjesto povjerenika nad živežom imenuje čovjeka, u koga će gradjanstvo imati povjerenje, a da će maknuti osobu, koja, gradjanstvo, jer je povjerenje sliepog unj imalo, na svaki način svagdano truje.

Osjeguranje za slučaj bezposlenosti.

Najvažnija društvena zadaća, koja postaje dnevice oštrijom, jest: osjeguranje radnika za slučaj bezposlenosti. Glavnici t. j. vlasnici velikih tvorničkih poduzeća, osnovali su — eda se odštete glede gubitaka, koji im se događaju prigodom bezposlice (Štrajka) — osjeguravajući zadrugu, koja ima svrhu, da im namakne gubitak, što su prigodom bezposlice pretrpjeli. U obće oni su šitavo svoje poslovanje, čitav riziko svoje glavnice na razne načine osjegurali, proti raznim mogućim gubitcima. A radnik, koji je važan i nuždan činbenik narodnoga gospodarstva, koji jedinu svoju glavnicu, što ju imade: — rad — nosi na tržište, on je uvijek u pogibjelji, da će ta jedina njegova glavnica ostati neuprabljiva, mrtva, a on da će morati gladovati.

Prekrižiti će radnici ruke, tražiti će zaradu, a danas, kako nam je poznato, nije ju baš tako lano naći.

Povjestne crtice iz hrvatske prošlosti Šibenika.

10. Pribjegli Biogradjani zaklanjaju se u Šibenik.

Razorenjem Biograda hrvatski narod izgubi krunu svih gradova svojih, svoj kraljevski grad.

Kako je Biograd bio na zgodnom položaju a blizu Zadra, a pošto vele, da je Zadar ovih nekoliko godina puno od njega stradao, to je većim slavijem bio dočekan dužd u Zadru, poslie razorenja Biograda.

Dužd, Mecheli da zaduži zadrane što više mletačkoj republici, darova im otoke Zirije, Murter (Srinac) i Arte, koje je hrvatski kralj Petar Krešimir bio poklonio benediktinskomu samostanu sv. Ivana ev. u Biogradu, od njega utemeljenu god. 1059. Porad tih otoka za dugo su se kasnije pravdali šibenčani i zadrani.

Crkva i samostan sv. Ivana bili su poniženi, a benediktinci jedva se spasije na otoku Pasmanni, nastaniše se u Kaštelu kod crkve

van gradskih zidina, tada možemo lako rekonstruirati obseg grada Šibenika u početku XII. vieka, koji na jugo-iztoku nije se na dalje prostirao od crkve sv. Krševana, a na sjeverozapadu medjašio je djelomično sa sadašnjim zidom koji s tvrdje sv. Ane (negda kašteo sv. Mihovila), kosom laticom pružao se od mora između Docca i Crnice. Uz morsku obalu bila je najdalja latica, o jest: je more udarilo, i dosizala je na zapadu do današnjeg crkve sv. Nikole. Odatle pružali bi se opt zidovi kosom crtom do tvrdje sv. Ane. U tomu trokutu bile su: stara crkva sv. Jakova, sv. Grgura i sv. Mihovila, drugih crkava za onih doba nije bilo u gradu, ili barem nema im za one dobe spomena.

Pribjegli Biogradjani uz dozvolu svojih šibenskih zaštitnika, zasnovaše predgrađe na jugo-iztoku grada, podigoše stanove, i urediše se u zadrugu, od koje šibenčani nisu se imali bojati, nego su je morali dapače poduprijeti kao zgodnu i potrebitu u slučaju dušmanskih nastaja, naročito sa strane mletčana, na koje

O osnovanju sličnih uredba, koje bi se isključivo bavile osiguravanjem radnika za slučaj bezposlenosti, pisalo se i razpravljalo mnogo. Jedni pripuštaju to pitanje samim radnicima; drugi misle time zanimati razna radnička društva i uređjaje; treći misle, da se uvede pisano osiguranje kao za slučaj bolesti. Tvorno se barem do sada ova još nije nigdje provelo.

No, zanimamo se za ovu ovovremenu društvenu zadaću, tim više, jer smo čitali, da je bavarsko ministarstvo unutarnjih posla razaslalo svim većim gradovima u Bavarskoj nacrt, koji se bavi tim važnim pitanjem.

K tomu mimogredce spominjemo, da imaju Bavari mnogo smisla za društveno-politička pitanja, premda je zemlja u rukama poznatog središta klerikalaca.

Taj nacrt ide za tim, da osnuje za svako veće industrijalno središte svoju občinsku ili sredotočnu blagajnu (osjegovavaonicu) za sve one radnike, koji nisu nigdje središnji, ili čiji uređjaji ne plaćaju nikakvih podpora svojim članovima u slučaju bezposlenosti.

Osjegovavajuća pristojbina zaračunana je razmjerno dosta visoko. Ali, ako se kod svake občine ustroj posebna zaklada dobrotvornoga značenja, koja bi imala poduprijeti osjegovavaonicu u njezinom djelovanju, tad osobito bi ove zaklade podupirale osjegovavaonice, ako ove možda ne bi bile kadre, da same svoju obvezu napram svojim članovima izpune. U tu zakladu ne bi radnici nikakvih prinosa uplaćivali, nu, uživali bi pravo ove blagotvornosti (iz zaklade) samo članovi dotičnih občina, t. j. oni, koji posjeduju u dotičnoj občini domovinsko pravo.

Odšteta, koju bi plaćala osjegovavaonica svojim članovima, omdmjerena bi bila prema običajnom i popriečnom dnevnom zaslužku dotičnoga kraja. Za slučaj, da pojedinci ne uzimaju zlorabiti te uredbe, morali bi se ti zavoditi baviti posredovanjem posla, te bi ova zajednica morala voditi točan zapisnik o svim potrebama radničkoga trga. Morala bi još voditi i popis svih popunjenih i nepopunjenih radničkih mjesta.

Bavarske občine do sad se nisu još izrazile o tom nacrtu. Ali očekuje se, da će to one čim prije učiniti. Tako bi opet Njemačka, ili barem jedan dio Njemačke, (ostali bi naravno sledili), bila prva država na svijetu, koja bi uvela ovu vrst radničkoga osiguranja, tako, kako se je bio Bismarck u svoje vrijeme počeo prvi zanimati radničkim osiguranjem uza sav veliki odpor javnosti. Dapače i sami socijalisti bili su mu protivni, a pogotovo izvjestna kamilar. Ali, on je uza sve to svoju osnovu doveo do stvarnoga uspjeha.

U nas se tim pitanjem, barem koliko je piscu ovih redaka poznato, nije niko korjenito bavio. Ali zaista, kod nas je jošte mnogo i drugih gospodarskih i društvenih pitanja ostalo neriješenih. (T. L.)

Iz grada i okolice.

Lična viest. U nedjelju na večer vlakom iz Spljeta stigao je u Šibenik pokraj školski nadzornik g. Antun vitez Ströll. Posjetio je neke škole u gradu i bližjoj okolici. Glavna svrha njegova dolaska u Šibenik jest uređenje pitanja o preustroju naše građanske škole u žensku. O tome govorimo na drugom mjestu. U sriedu popodne odlazi g. Ströll u Zadar.

Za žensku građansku školu u Šibeniku. Marnim zauzimanjem našeg zastupnika Dr. Duhlića uspjelo se kod ministarstva nastavne i financijske osigurati i za unaprijed građanskoj školi u Šibeniku godišnji državni doprinos od 9600 K. Da se nije oko toga radio, Šibenik bi bio za vaza izgubio ovu školu. Jednom to osjegovano

su šibenčani i biogradjani bili kivni usljed pretrpljenih jada i šteta.

I tako pod zaštitom šibenskih utvrda, razvijala se je malo po malo biogradska kolonija na podlozi uzajamne ojačane pomoći, i na jamčevini zajedničke slobode.

Kroz preko po vieka nije nam se sačuvala nikakva domaća izprava, po kojoj bismo mogli izvjestno kazati koje je ulogu Šibenik vodio u vrtlogu onodobnih političkih zamršaja u ugarsko-hrvatskomu kraljevstvu. Hrvatska i ugarska povijesna vrela u obće su nedostatna i malo važiva za cilju ovu dobu a da po njima nadopunimo tu prazninu. Unatoč tomu možemo kazati, da u očajnoj borbi za pravo nasljedstva na ugarsko-hrvatskomu prijestolju između Arpadovaca i carigradskog dvora pod silnim carom Emanuelom, Šibenik ostade vjernim svojim hrvatskim kraljima u redu nasljedstva Stjepanu IV. (1116—1131.) Beli I. (1131—1141.) Gejzu I. (1141—1162.) Stjepanu (1162—1172.) i Beli II. (1172—1196.) pod kojim zadnjim čitavo kraljevstvo hrvatsko našlo se na

moglo se uspješno poraditi oko nužnog preustrojstva škole u žensku građansku. Za ovaj posao s osobitim interesom zauzeo se pokraj škol. nadzornik g. Ströll, koji je evo već po drugi put došao u Šibenik, da ga dogovorno s zanimanim mjestnim čimbenicima što lakše i brže riješi. Šibenik mora za građansku žensku školu da bude zbilja zahvalan ovome školskome starješini, koji je s pravom ljubavi za stvar i za grad učinio sve, da se dodje do cilja. — Po tome novom sunčanom godinom sledit će otvor ženske građanske škole u Šibeniku, koji toli potrebite za naš ženski podmladak. Sam otvor obavit će se svečanim načinom, kako to i zaslužuje ova stečevina, a prisustvovat će mu lično i gosp. nadzornik Ströll. Dan otvora biti će najdalje na 3. siečnja 1909. U ponedjeljak na večer u uredu kot. škol. vieća bio je radi ovoga naročit sastanak g. Strölla, g. načelnika i predsjednika mjest. škol. vieća g. Dra. Krsteja, kot. škol. nadzornika g. St. Sinčića i člana mjest. škol. vieća g. D. Sirovice. Na tom sastanku presretalo se svestrano ovo pitanje, a bilo je za tim govora i glede gradnje kućne u Docu. — Ženska građanska škola otvorit će se odmah s dva razreda, s prvim i s drugim. U prvi stupit će učenje iz 5. škol. godine pučkih škola, a u drugi one iz 6. škol. godine u prijamni izpit. Osjegovano je već učiteljsko osoblje, a bit će školi odmah dodijeljena i vrstna učiteljica, stručnjaci u ženskom ručnom radu. Ova naša ženska škola imat će po tome što se otvara odmah sa dva razreda tu pogodnost, da će godinu ranije dobiti četvrti tečaj, kojeg nema u pokrajini nijedna građanska škola. Po tome tečaju ženska građanska škola u Šibeniku imat će značaj niže srednje, ili bolje jedne više djevojačke škole, gdje će našim djevojkama uz obsežniji nauk nastavnih predmeta, bit pružena mogućnost da se uče kućanstvu, raznovrstnom ručnom radu, a onda neobvezatno i drugim jezicima, te glasovitu. Sve ove okolnosti moraju da pobude kod naših roditelja živ interes za novu školu, koju Šibenik novom godinom dobiva, za školu kojoj će od godine do godine bit doznačene najbolje ženske učiteljske snage i od koje će naše ženskičke imati najljepše intelektualne i uzgojne koristi. Svaki roditelj, koji ima ženske djece odrasle za građansku školu neka se odmah odluči da ih dade novom godinom tu na nauk. Plodovi tog nauka ne će izostati na sreću naših djevojčica, na utjehu roditelja i na diku grada. Bože naspori!

Imenovanja. Službeni list donosi promačke financijskog povjerenika II. razreda Miha Bobana i Ante Lukanovića za povjerenika I. razreda, te imenovanje sudbenog pristušnika Martina Keke u Šibeniku za kotarskog sudca u Metkovićima.

U našem Hrvatskom Sokolu bila je u nedjelju večer društvena zabava, koja je vrlo lepo uspjela. Ove zabave, koje je već javljeno, bit će svake nedjelje, a doskora će bit začinjene i predstavama našeg sokol. dilet.-dramat. kluba.

Trgovački tečaj. Kako smo u predprijemnom broju od 1. t. m. javili da će početi trg. tečaj u ovom gradu dne 5 t. m. izvjestiti nam je, da će isti mjesto na pomenuti dan početi dneva 13. t. m. Prijamni će se izpiti držati petak dne 10 t. m. a upisivanje sledit će u subotu dne 11. t. m.

Govor Vinka Belamarića. Onima te se obratili na nas s molbom da im dostavimo govor Vinka Belamarića o osnovanju pokrajinskog ribarskog društva, ovim javljamo da nema više ni jednog primjerka ni kod nas ni kod g. Belamarića. „Priručnik za ribare“ ima još nekoliko iztisa, a dobivaju se kod pisca g. Vinka Belamarića u Šibeniku Ciena I K. Tko pošalje 10 para više, prima knjigu franko.

okupu pod jednim vladarom, prebrdivši sretno zauviek najezdu bizantsku i mletačku unutar svojih prirodnih granica.

To razdoblje u povjesti Šibenika nije prošlo kao neki zastoj i radu i u napredku, nego su šibenčani baš tada najviše radili i nastojali da podignu svoje mjesto do one važnosti i ugleda do kojega su se bili popeli ostali dalmatinski gradovi na hrvatskomu primorju.

Šibenčani, svjestni svoga prirodnoga položaja, opasani jakim utvdama, povećani brojem nadošlih biogradjana, imali su sve potrebite uslove, da nadomjestu u hrvatskoj kruni onaj alem-kamen koji je s nje bio odpaio razorenjem Biograda.

Od davne davnine Zadar, Trogir, Spljet nosili su naslov grada, Šibenik nije ga bio još stekao; oni su gradovi imali svoga biskupa, svoga kneza, svoje gradske zakonike (štatute), ništa od toga Šibenik nije još imao, te potrebito mu je bilo sve to postignuti, a da postane ravan njima.

I oko toga su oni radili i nastojali ozbiljno i postojano kroz prividni zastoj od preko po vieka.

U pokraj. bolnici i ludnici ovdje uvadja se ovih dana centralno grijanje svih pomještja.

Radnje pošumljenja obavljaju se područje ove občine sa strane Krke. Nastavit će se i po drugim predjelima.

Odgovori uredništva. Dopisniku u Spljetu. U idućem broju vrstujemo.

Pokrajinske viesti.

Osoblje parobrodarskog društva „Dalmacije“. „Obći savez kapetana i častnika trgovačke mornarice“, pozvan sa strane njegovih članova kapatana i častnika koji su u službi „Dalmacije“ upravio je na upravu društva slededeće želje: a) za pruge I. vrsti zapovjednici pitaju: da njihova inicijalna plaća bude povišena u iznosu od K 300 mjesečno, sa dodatkom na razlog plaće od 20% za one pruge koje svršavaju u Trstu; Da budu njima doznačena tri dvogodišnja poviška plaće i to od 20% na razlog inicijalne im plaće; Da jelo bude njima dato u naravi na putovanju, a dočim u Trstu doznačeno za taj naslov K 5 u novcu na dan; da za svaki izlet bude njima doznačena dnevnica od K 20, ako izlet traje jedan dan ili manje, a za više dana K 20 za svaki dan. Podjedno pak pitaju da za službeno odiele bude njima uplaćeno K 20 mjesečno. 2. I. častnici pitaju: Da njihova inicijalna plaća bude od K 200 mjesečno, također dodatok od 20% na poštanske pruge koje svršavaju u Trstu; Da budu njima dozvoljena tri dvogodišnja poviška od 20% na inicijalne plaće; Da jelo bude njima dato na putovanju u naravi, dočim u Trstu izplaćeno u novcu K 4 na dan; da za izlete njima bude doznačena dnevnica od K 15 na dan, ako pak izlet traje više dana, svaki dan K 15. Nadalje pak pitaju da za službeno odiele njima bude uplaćeno u novcu K 15 mjesečno. 3. II. častnici pitaju: da im inicijalna mjesečna plaća bude od K 150 sa dodatkom od 10% na poštanske pruge koje svršavaju u Trstu; da budu njima dozvoljena tri dvogodišnja povišenja od 20% na razlog inicijalne im plaće; Za jelo isto kao i prvi častnici; Za izlete pak pitaju K 10 svaki dan koji izlet traje. Najposljednje pitaju da za službeno odiele bude njima uplaćeno u novcu K 15 na mjesec. b) za pruge II. vrsti: Zapovjednici pruga traže iste poboljšice kao i častnici podvrženi prugama I. vrsti. Zapovjednici pruga I. i II. vrsti, mole još to ugledno društvo da bi im dozvolilo pristojbu od 5% na čistu brodarinu tereta ukrcana na palubi. U obće pak celo častništvo u službi tog uglednog društva unapreduje slededeća pitanja: 1. da za sva promaknuća bude uzeto u obzir vrijeme vršenja službe i sposobnost pojedinih častnika, isključeno svako drugo prosudjivanje; 2. da u slučaju bolesti njima bude dozvoljena, za prva tri mjeseca ciela plaća, jelo u novcu i troškovi liječenja, a za slededećih šest mjeseca pot plaće, jelo u novcu i troškovi liječenja; 3. da budu uređjeni dopusti na način, da svaki kapetan i častnik može slobodno uživati tri sedmice dopusta primajuć punu plaću; 4. da dopuštanje iz službe ne može slediti već samo zbog teških razloga i da za suditi bude pozvan obranički sud sastavljen od pet članova i to: 2 sa strane častništva, 2 sa strane upraviteljstva, te ova četiri da imenuju petog obraničkog sudca; 5. Najposle pak pitaju da bude čim prije sastavljen službeni pravilnik, koji će uređiti odnose između osoblja i upraviteljstva, te moli da u istom pravilniku budu naznačena današnja gorispostenuća pitanja i molbe.

U vieću za državne željeznice. Na 1. o. mj. prvi je odbor vieća za državne željeznice nastavio svoja razpravljanja: Na prijedlog člana vitez Vukovića o brzom ostvarenju već načelno odredjenog proširenja djelokruga uprave željezničkog prometa u Splitu, izjavio je vladin predstavnik, odjelni predstojnik dr. Röll, da ministarstvo za željeznice nije smetnulo s uma pitanje proširenja djelokruga uprave željezničkog prometa u Splitu, te namjerava ustanoviti za dalmatinske pruge jedno službeno mjesto u Splitu, čiji će krug radnosti biti dostatan za samostalno djelovanje mjestne uprave nad ovim prugama. No da je izvedenje ove radnje zamisleno samo u svezi sa novim uređenjem, koje predstoji, uprave nad državnim željeznicom; da će ministarstvo za željeznice u toj svezi postarati se o tome, da se u punoj mjeri izvede nasusret mjestnim i službovnim potrebama dalmatinskih pruga i opravdanim željama zanimanika. Na prijedlog člana vitez Vukovića o upotrebljavanju hrvatskog odnosno talijanskog jezika u saobraćaju sa strankama i u izdavanju teretnih listova na dalmatinskim državnim željeznicama upozorio je vladin predstavnik ministarstveni savjetnik Miller s jedne strane na odredbe organizacije ustanove, koje uređuju upotrebljavanje zemaljskih jezika za upravu državnih željeznica, a s druge strane na tarifalne

propise za izdavanje teretnih listova, koje bi odredbe morale podpunno odgovarati namjerama predlagatelja. Predlagatelj uzeo je na znanje ove izjave, te je opazio, da će dojaviti ministarstvu konkretni slučaj, koji je dao povoda njegovom prijedlogu, pa nek ono odredi što treba. Prihvaćen je prijedlog vitez Vukovića. Da ministarstvo za željeznice utječe na bosansku upravu željeznice, neka bez otezanja za počne radnje oko željezničke stanice u Metkoviću.

Reciproцит zagrebačkog sveučilišta. Hrvatski zastupnici u Beču poduzeti će kod ministra Bienenrtha i Stürghka korake glede reciprociteta.

Književnost i umjetnost.

„Hrvatske Narodne Poslovice“ Uredio sveč. Vicko J. Škrapa. Ciena je knjizi broširanoj kr. 5. a tvrdo vezanoj kr. 6. Štampana je u Šibeniku 1909 u „Hrvatskoj Tiskari.“ O ovoj knjizi piše „Smotra Dalmatinska“ slededeće: „Moramo odmah palmenuti, da je gosp. sabirač izpunio jednu znatnu prazninu u našoj narodnoj književnosti. Jer narodne poslovice od velike su važnosti ne samo po sebi, kao lapidarne narodne izreke po svima poljima ljudskog života i rada, nego i po tome, što nam one pružaju sliku narodne duše, narodnoga vjerovanja, mišljenja i sudjenja, narodne filozofije, narodnoga morala, narodnoga življenja i djelovanja. Stoga će bez sumnje ova zbirka poslovice poslužiti zgodnom priručnom knjigom ne samo za proučavanje toga narodnoga blaga, nego i narodne psihologije, koja se obrazovala drugim izkustvom naraštaja. Podpunno odobravamo gosp. sabirača, što je poslovice razredio po granama života i rada, na koje se odnose. Tijem je on olakšao rad onima, koji se njegovom knjigom htjednu okoristiti, jer će prema predmetu odmah moći naći sve poslovice, koje o njemu govore. Gosp. sabirač savjesno je izpunio zadatak, koji je sebi postavio. Jer on je ne samo proučio i upotrebio sve poslovice i sve zbirke poslovice, koje su do sada iznesene na sviet, nego i još mnoge druge, koje je sam sabirao iz nepresušnoga vrela narodne književnosti, iz usta samoga naroda. Stoga njegova zbirka nema prostom formalnu važnost jedne zbirke, koja sakuplja i uređjuje ono što već postoji, nego i stvarnu, jer je ona znatno obogatila riznicu poslovice, koja je do sada bila iznesena na javnost. Zaista je težak posao gosp. sabirač imao da savlada, dok je priredio zbirku koja iznosi bez predgovora 614 stranica velike osmine. Ali čim je teži rad, tim je sladji plod. A njegova će ova zbirka zaista doneti obilata ploda i velike koristi našoj narodnoj književnosti. Stoga se ona sama po sebi preporučuje svakome onome, koji želi iz bližega upoznati narodnu psihologiju, a napose narodne umotvorine u poslovcima.“

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlastnik, izdavalac i odgovorni urednik Josip Drezga.

Trgovački pomoćnik

podpunno vješt manufakturnoj i konfekcionallj radnji, s razloga da uzmogne po-nahajati trgovački tečaj, traži mjesto u Šibeniku. — Obratiti se na uredništvo. 1—3

Restauracia „Sidru“

prvog reda
ŠIBENIK, ulica sv. Ivana ŠIBENIK.

Čast mi je obznaniti cijenjeno občinstvo, da se u mojem lokalu toče izabrana vina, kao: dalmatinsko, istrijansko, bijelo, desert, refosco i t. d., te dobro poznato pivo Sarajevsko. — — —
Kuhinja je domaća prve vrsti, koja je obskrbljena u svako doba toplim i mrlzim jelom. — — —
Objed I. reda K 1; II. reda 72 fil.
Naznačiti mi je osobito, da se moja jela priugotavljaju samo sa naravnim masi.
Preporučuje se večestovanjem
Strika Antun.

45—52

Restauracia „Sidru“

prvog reda
ŠIBENIK, ulica sv. Ivana ŠIBENIK.

Natječajni oglas.

Usljed današnjeg zaključka občinskog upraviteljstva, otvara se natječaj na mjesto dvaju redara pri ovoj občini uz sljedeće uvjete:

1. Primat će svaki mjesečno predplatno kruna 90 iz občinske blagajne u ime plaće;
2. primat će kruna 50 godišnje za odoru, a oružje u naravi.

Natječajnici treba da dokažu:

- a) znanje u govoru, čitanju i pisanju hrvatskog jezika;
- b) državljanstvo austrijsko;
- c) da su zdrava tjelesna sustava i da nisu prekoračili dobu od 40 godina;
- d) da dokažu službu do danas vršenu.

Natječaj traje do dana 20. prosinca t. g. Občinsko upraviteljstvo.

Skradin, 30. studenog 1909. 2-3

Načelnik: **Mudražija.** Predsjednik: **P. Matić.**

Hrvatske narodne poslovice

uredio V. J. Skarpa, cijena knjiži broširano K 5.—, a uvezano K 6.—, nabavlja se kod „Hrvatske tiskare“ u Šibeniku i u svim knjižarama.

Šivači strojevi Singer

„66“

kupuju se samo u našim skladištima, koja su označena uvijek sa ovim znakom.

Ne treba se dati zavesti kroz druge oglase, koji imaju tu svrhu, da uz ime SINGER razpačavaju već upotrebljavane strojeve ili one kojeg drugog proizvođača, pošto mi ne prepuštamo naših šivačkih strojeva preprodavaocima, nego ih izravno sami obćinstvu razprodajemo.

Šibenik, glavna ulica. 27

Čudo industrije!

Samo 3 Kruna 40 para

Udova Marija Holzer
Krakov 63, St. Gertrudy 29.

Ilustrovani cijenik sa više nego 1000 slika zlatnih i srebrnih stvari, na zahtjev badava i franco.

Mladić vješt poslu pisarne i dopisivanju na hrvatskom i talijanskom jeziku, mogao bi da se tome posveti 2 do 3 sata dnevno.

Svoj k svome!

Svim našim trgovcima preporuča se najtoplije „Gospodarska sveža“

centra za ukupnu kupoprodaju u Ljubljani.

Regist. zadruga sa ograničenim jamstvom. Zastupnik za Trst, Istru i Dalmaciju: Svetko Hanibal Škerl, Trst, Via Giorgio Galati, Telefon 2110 internab. Prodaje na veliko: grah, kupus, krumpir, žito, brašno, petrolej, ulje, slamu i t. d. 16-24

Objava.

Čast mi je javiti p. n. obćinstvu, najskolji trgovcima i obrtnicima, da sam naučim doskora otvoriti ovdje prvu ovakove vrsti na našem jugu

Tvornica papirnatih vrećica

za trgovačku porabu.

Na to sam se odlučio i s razloga, što se je dosle iza ovakove stvari moralo naše obćinstvo obračati van pokrajine i podupirati svojim novcem tudja poduzeća.

Moja tvornica papirnatih vrećica biti će uređjena sasvim po zahtjevima moderne tehnike i biti će snabdjevna sa onim raznolikim materijalom, što zasjeka sa ovaj obrt.

Prama tomu očekujem, da ću u ovom podhvatu bit izdašno podpomozen t. j. pojašćen cijenijem naručbama iz svih zemalja, gdje je našeg naroda.

Šibenik, 21. listopada 1909.

Ante Zorić
trgovac i posjednik.

Prva parna tvornica za bojadisanje, pranje i kemičko čišćenje odjela na suho

M. DOMIĆA
Split, br. 355.

Primaju se odjela za kemičko čišćenje kao: obična, uresna, za šetnju, kazaliste i plesove. Osim toga zastore, prostirane, rukavice od kože itd., razumije se sve u cijelini čisti se sa strojem „UNIVERSAL“.

Isto tako parno bojadisanje gore navedenih predmeta.

Preporuča se svakome ovo zgodno i korisno poduzeće.

Za Šibenik prima i predaje:
JULIO RAGANZINI
I. IX. Glavna ulica.

Hrvatska tiskara u Šibeniku

preporučuje svoje bogato obnovljeno skladište tiskanica za obćine i župne urede.

Naručbine se obavljaju brzo i tačno a cijene su vrlo umjerene.

Najmodernije posjetnice i vjenčane karte uz vrlo umjerene cijene izradjuje

Hrvatska tiskara u Šibeniku.

Veliko skladište gotovih odjela za gospodu

Saisona 1909-1910

Pio Terzanović * Šibenik *

Javljam štovanomu gradjanstvu, da mi je ovih dana pripjela od jedne glasovite krojačnice velika količoca gotovih odjela i kaputa za gospodu. Ova se odjela osobito odlikuju radi izvanredno elegantna kroja i umjerenosti cijena, tako da sam u mogućnosti svakom zahtjevu udovoljiti.

Preporučujuć se bilježim se veleštovanjem

Pio Terzanović.

I. hrv. tvornica voštanih svieća Vlad. Kulića u Šibeniku.

Hrvatska Vjeresijska Banka - Podružnica - Šibenik.

Bankovni odjel - - - prima uložke na knjižice u konto korentu u ček promet; eskomptuje mjenice.	Dionička glavnic - - - K 1,000.000	Mjenjačnica - - - kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srećke, valute, kupone. Prodaja srećaka na obročno odplaćivanje. Osjegurane proti gubitku kod ždriebanja. Revizija srećaka i vriednostnih papira bezplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.	Zalagaonica - - - daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.
--	---	--	--

Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vriednine. Devize se preuzimlju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete

CENTRALKA DUBROVNIK
Podružnica u SPLITU i ZADRU.